

РОЗШИРЕННЯ ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Розглянуто особливості політики розширення Європейського Союзу. Автор концентрує увагу на сучасних проблемах та перспективах потенційного розширення ЄС, враховуючи сучасні реалії міжнародних відносин. Було проаналізовано передумови та перспективи окремих держав як потенційного «поповнення» євроспільноти.

Ключові слова: ЄС, євроінтеграція, політика розширення ЄС, кандидати на членство в ЄС.

Abstract. The features of the European Union's enlargement policy were considered. The author focuses on current issues and prospects of potential EU enlargement, considering the current realities of international relations. The preconditions and perspectives of individual states as a potential «replenishment» of the European Community were analyzed.

Keywords: EU, European integration, EU enlargement policy, candidates for membership of the European Union.

Європейському Союзу за історію свого існування вдалося провести сім хвиль розширення. Останнім поповненням була Хорватія ще 9 років тому (2013 р.). Тоді це була одна держава, яка увійшла до ЄС в рамках 7-го етапу розширення, тому для європейського об'єднання це не створило особливих труднощів, навіть попри неповну готовність самої Хорватії до вступу [4].

Попередні розширення (особливо 2004 та 2007 рр.) постали певними викликами для провідних держав-членів ЄС, які почали скептично ставитися до розширення євроспільноти шляхом входження держав, які об'єктивно поступаються «інтеграційному ядру», насамперед за економічними показниками, і тому вважаються більше «тягарем», аніж якісним поповненням [6].

Не дивно, що за попередні 9 років у ЄС не вдалося набути членства жодній із держав. Хоча кандидатів та інших потенційних членів доволі багато: це і країни Балкан (Сербія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Чорногорія, Албанія, Косово), Туреччина, Україна, Грузія, Молдова.

Абсолютна більшість держав з цього переліку прагнуть та ставлять собі за мету стати членом євроспільноти. Перепоною цьому є багато причин, як з боку самих держав, які хочуть інтегруватися, так і з боку ЄС. Деякі країни ще не провели тих реформ, які б повністю задовольнили Копенгагенські критерії, інші не можуть вступити через віросповідання та етнічні особливості. ЄС, у свою чергу, до кожного з потенційних членів ставиться обережно та прискіпливо, враховуючи досвід попередніх розширень. Також не варто випускати з поля зору проблеми, з якими зіштовхнувся Союз на сучасному етапі: Brexit, пандемія COVID-19 [7], міграційна криза, зростаюча напруга у відносинах з РФ, а сьогодні цей список поповнює і військова агресія РФ та її вторгнення в Україну.

Тож чи готовий ЄС до розширення сьогодні, та хто із держав найімовірніше поповнить ряди європейського об'єднання у найближчі роки?

Держави Балканського регіону перебувають на різних етапах шляху до євроінтеграції [3]. У кожної з держав є свої особливості та нюанси, за якими вони не можуть стати частиною Європейської сім'ї. Також процес ускладнює історична спадщина регіону. Сербія вже 10 років є кандидатом на вступ до ЄС. Проте за цей час конкретних кроків зроблено було мало, щоправда активізація цього

процесу почалася наприкінці 2021 р., коли Сербії вперше дозволили розпочати переговори щодо чотирьох політичних сфер. У цьому контексті комісар ЄС із питань розширення Олівер Вергеї заявив: «Сербія робить ще один дуже важливий крок до вступу до Європейського Союзу». Проте, враховуючи геополітичну позицію Белграда і невизначеність між Сходом та Заходом, інтеграція Сербії до ЄС може знову перейти у стан стагнації.

Щодо інших держав регіону, то Чорногорія саме та держава, яка може претендувати на членство в найближчій перспективі. Проте в самому Європейському Союзі від конкретних термінів утримуються. «За інформацією з Брюсселя, Чорногорія може розраховувати на закриття у 2024 р. всіх тем у переговорах з ЄС і потім, вже наступного року, стати членом Союзу», – оголосив Здравко Кривокапіч на спеціально скликаній пресконференції [5].

У Туреччини досить специфічний шлях до євроінтеграції, який викликає сумніви щодо реального її членства у Спільноті. Туреччина є державою-кандидатом і стратегічним партнером ЄС. Її динамічна економіка робить цінний внесок у процвітання європейського континенту. Також ця держава є важливою для ЄС, з огляду на географічне положення Туреччини. Сучасний формат відносин Туреччини та ЄС повністю задовольняє сам Союз, навіть попри те, що Туреччина активізувала свої прагнення стати членом після Brexit, ЄС розуміє та зважає на усі ризики від цього кроку: зростаючий авторитаризм політичної системи, що не поєднується з демократичними стандартами ЄС; процес інтеграції Туреччини полегшить біженцям шлях потрапляння до Європи; компонент, пов'язаний з адаптацією, з огляду на етнічні особливості та віросповідання.

Щодо України: з 2014 р. Україна поступово укріплює демократичні та політичні цінності, що, безумовно, зближувало нашу державу із Заходом загалом та безпосередньо з ЄС [1]. Хоча для останніх цей крок здавався ризикованим, враховуючи те, що він передбачає максимальне наближення кордонів євроспільноти до Сходу, насамперед – з Росією.

Проте вторгнення 24 лютого 2022 р. кардинально змінило перебіг подій. Військова агресія з боку РФ, а згодом, як наслідок, і офіційна заявка на членство в ЄС від Президента України [2] поставили перед Європою питання членства України як одне із ключових порядку денного.

Таке рішення стало логічним кроком після заяв європейських політиків, які зазначили, що Україну хочуть бачити в ЄС [8] і для цього потрібно створити «спеціальну процедуру». Хоча насправді спостерігається дещо інша картина: провідні держави-члени ЄС поки утримуються від прискореної процедури вступу України. Зокрема, уряд Франції наразі виступає проти старту прискореної процедури [9].

Такі коливання та невпевнена поведінка Заходу не дають відповіді на головне питання. Проте, якщо ЄС у таких умовах буде відвертатися від України, то це буде також відповіддю від демократичної, наповненої політичних цінностей Спільноти, де все може залишатися на рівні гучних заяв, без конкретних практичних рішень.

«Підхопити хвилю» спробували Грузія та Молдова, які одразу ж вирішили подати, відразу за Україною, свої заявки на вступ до ЄС. Однак досить дивним

є такий крок з боку Тбілісі, враховуючи, що уряд Грузії не підтримує санкції проти РФ.

Тож в Україні є всі підстави стати наступним членом ЄС та поповнити ряди євроспільноти у найближчій перспективі. Якщо ж країнам Балкан та Туреччині це навряд чи вдасться зробити до 2025 р., то в Україні є досить непогані шанси зробити це за наступні 2 роки. Тому сподіваємося не тільки на підтримку у вигляді санкцій з боку ЄС проти РФ, а й показового кроку, який є таким важливим для України сьогодні.

Джерела та література

1. Відносини між ЄС та Україною: інформаційна довідка. *European External Action Service – European Union*. Bruxelles, 16.11.2021. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/29685/node/29685_uk
2. Зеленський Володимир. It is a crucial moment to close the long-standing discussion once and for all and decide on Ukraine's membership in the #EU. Discussed with @eucopresident further effective assistance and the heroic struggle of Ukrainians for their free future. *Twitter*. URL: <https://twitter.com/ZelenskyyUa/status/1497469956686028804>
3. Ровенський А. Чи є перспективи європейської інтеграції у республік Західних Балкан? *Інтерфакс-Україна*. 30.04.2021. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/741342.html>
4. Сініша Куко. Вступ Хорватії до ЄС: історія успіху у скрутні часи. *Світло* / переклад: Наталія Немеш, ІЕАС. 01.08.2013. URL: <http://www.gosvitlo.org.ua/archives/413>
5. Сысоев Г. Черногория почти включила себя в ЕС. *Газета «Коммерсантъ»* № 207 от 16.11.2021. С. 6. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5077846>
6. Arguments for and against EU enlargement. *Debating Europe*. URL: <https://www.debatingeurope.eu/focus/infobox-arguments-for-and-against-eu-enlargement/#.Yi0LCEDP1PZ>
7. Marco Buti. What the EU has learned from overcoming the financial crisis and COVID-19. *World Economic Forum*. 30.11.2021. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2021/11/eu-euro-pean-economy-covid-19-global-financial-crisis/>
8. Statement of the heads of state or government, meeting in Versailles, on the Russian military aggression against Ukraine, 10 March 2022. *European Council. Council of the European Union*. 10.03.2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/statement-of-the-heads-of-state-or-government-on-the-russian-aggression-against-ukraine-10-03-2022/>
9. Sommet UE: la France veut un «signal politique» à l'Ukraine, mais pas d'adhésion accélérée. *Le Journal de Montréal*. 09.03.2022. URL: <https://www.journaldemontreal.com/2022/03/09/sommet-ue-la-france-veut-un-signal-politique-a-lukraine-mais-pas-dadhesion-acceleree>

Кулешова Вікторія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

КРИЗА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто основні аспекти прояву кризових явищ процесу євроінтеграції; викремлено варіанти геополітичних напрямів вибору України та вказано на той серед них, що генеруватиме основні виклики та зумовлюватиме необхідність реформ.

Ключові слова: Європейський Союз, Україна, BREXIT, кризові явища, геополітичний вибір, євроінтеграційні процеси.

Abstract. The author reveals the main aspects of the manifestation of the crisis of European integration in the EU; the options of geopolitical directions of Ukraine and the probable geopolitical direction which will form the basic challenges and reforms for Ukraine are allocated.